

Wymagania edukacyjne z GEOGRAFII dla klasy 7 szkoły podstawowej oparte na Programie nauczania geografii w szkole podstawowej – *Geografia bez tajemnic* WSiP

Nr	Temat	Wymagania				
		ocena dopuszczająca	ocena dostateczna	ocena dobra	ocena bardzo dobra	ocena celująca
		Uczeń				
I. 1.	Położenie geograficzne Polski	- wskazuje położenie Polski na mapie - nazywa i wskazuje na mapie wybrane krainy geograficzne w Polsce	- określa położenie Polski na tle Europy - wskazuje na mapie kilkanaście krain geograficznych w Polsce	odczytuje współrzędne geograficzne dowolnych miejsc w Polsce	- nazywa i wskazuje na mapie wody wewnętrzne Polski - oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski	- ocenia korzyści i zagrożenia wynikające z położenia Polski - porównuje rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski i Europy oraz ich konsekwencje
I. 2.	Czynniki kształtujące klimat Polski	- nazywa strefę oświetlenia Ziemi, w której leży Polska - podaje przykłady czynników klimatotwórczych - wyjaśnia wpływ wybranego czynnika na klimat	wyjaśnia wpływ szerokości geograficznej i wysokości nad poziomem morza na klimat Polski	- wyjaśnia wpływ Morza Bałtyckiego i układu form rzeźby terenu na klimat - podaje przyczyny występowania w Polsce klimatu przejściowego między morskim a kontynentalnym	- nazywa masy powietrza kształtujące pogodę i klimat w Polsce - określa wpływ ośrodków barycznych i mas powietrza na pogodę i klimat w Polsce	porównuje i ocenia rolę poszczególnych czynników w kształtowaniu klimatu Polski
I. 3.	Zróżnicowanie warunków klimatycznych w Polsce	- odróżnia klimat od pogody - na podstawie map odczytuje wartości temperatury i opadów w różnych regionach Polski	- na podstawie map porównuje warunki klimatyczne w różnych regionach Polski - podaje pełną nazwę strefy klimatycznej i typu klimatu panującego w Polsce - odczytuje wartości z klimatogramów	- podaje niektóre cechy klimatu Polski - wyjaśnia pojęcie okresu wegetacyjnego - wyjaśnia powstawanie opadów orograficznych i cienia opadowego - podaje nazwy sześciu termicznych pór roku	- na podstawie map opisuje zróżnicowanie przestrzenne temperatury, opadów i długości okresu wegetacyjnego w Polsce - wymienia i wyjaśnia cechy klimatu Polski - porównuje warunki klimatyczne różnych miejsc na podstawie klimatogramów	- wykazuje związek pomiędzy czynnikami klimatotwórczymi a cechami klimatu Polski - prognozuje potencjalne skutki zmian klimatycznych w Polsce

I. 4.	Wpływ zmienności pogody na działalność człowieka	- wymienia składniki pogody - na podstawie własnych doświadczeń opisuje zagrożenia wynikające ze zjawisk atmosferycznych	- wyjaśnia przyczyny zmienności pogody w Polsce - opisuje właściwe zachowanie podczas występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych	- opisuje stany pogodowe wynikające z napływu różnych mas powietrza - omawia wpływ pogody na działanie rolnictwa, transportu i turystyki	- na podstawie danych udowadnia zmienność stanów pogodowych w różnych latach - wykazuje związek pomiędzy zmianami klimatu a występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w Polsce	uwzględnia różne punkty widzenia w ocenie wpływu danych warunków pogodowych na działalność człowieka
I. 5.	Góry w Polsce i w Europie	- wskazuje na mapie Karpaty i Sudety - wyjaśnia, czym jest orogeneza i jak orogenezy przyczyniły się do powstania gór w Polsce	- podaje nazwy orogenezy - wyjaśnia pojęcie erozji - wskazuje na mapie przynajmniej pięć łańcuchów górskich w Europie należących do Alpidów	- odróżnia zewnętrzne i wewnętrzne procesy rzeźbotwórcze - podaje przykłady zewnętrznych i wewnętrznych procesów rzeźbotwórczych	- wyjaśnia powstawanie gór fałdowych i zrębowych - podaje dowody na to, że orogeneza alpejska nie została jeszcze zakończona	- wskazuje różnicę pomiędzy górotworem Sudetów a górami - na podstawie mapy opisuje położenie Polski na tle jednostek tektonicznych Europy
I. 6.	Wpływ zlodowaceń na rzeźbę Polski i Europy	- wyjaśnia, jak powstaje lodowiec - wskazuje obszary występowania krajobrazu polodowcowego w Polsce - wymienia kilka cech krajobrazu młodoglacjalnego	- rozpoznaje na ilustracji i na mapie typowe jeziora rynnowe i morenowe - podaje cechy jezior morenowych i rynnowych - w przybliżeniu określa czas ostatniego zlodowacenia na ziemiach polskich	- opisuje przebieg procesów erozji i akumulacji lodowcowej - wyjaśnia proces powstawania form polodowcowych (moreny czołowej, sandru i pradoliny) oraz utworów polodowcowych (gliny i głazów narzutowych)	- wskazuje na mapie przebieg granicy ostatniego zlodowacenia - odróżnia krajobraz młodo i staroglacjalny - podaje przyczyny zaniku form polodowcowych na wyżynach	- wskazuje związek pomiędzy przebiegiem granic zlodowaceń a obszarami występowania krajobrazów staro i młodoglacjalnych - wyjaśnia układ przestrzenny form polodowcowych: morena czołowa--sandr-pradolina
I. 7.	Surowce mineralne Polski	- podaje kilka przykładów surowców mineralnych występujących w Polsce - podaje przykłady zastosowania wybranych surowców metalicznych, skalnych, chemicznych i energetycznych	klasyfikuje surowce mineralne występujące w Polsce do czterech podstawowych grup: skalne, chemiczne, energetyczne i metaliczne	- wskazuje obszary występowania i eksploatacji wybranych surowców mineralnych w Polsce - wyjaśnia różnicę między kopalinami a surowcami mineralnymi	- podaje przykłady surowców, których produkcja zapewnia Polsce samowystarczalność - ocenia wpływ dostępności i wykorzystania wybranych surowców mineralnych na życie ludzi i gospodarkę	- opisuje powstawanie wybranych surowców mineralnych - ocenia konsekwencje uzależnienia Polski od importu surowców energetycznych
II. 1.	Rzeki w Polsce i Europie	- wyjaśnia pojęcia: rzeka główna, dopływ, system rzeczny, dorzecze, zlewisko - wskazuje na mapie Wisłę i Odrę oraz podaje nazwy wybranych dopływów tych rzek	- charakteryzuje wybrane walory przyrodnicze Wisły i Odry - uzasadnia konieczność ochrony rzek i ich dorzeczy	- określa znaczenie gospodarcze Odry - proponuje metody ochrony rzek i ich dorzeczy	- porównuje reżim rzek w Polsce z reżimami rzek na południu Europy - wyjaśnia, na czym polega regulacja rzek	- ocenia sposoby gospodarczego wykorzystania Wisły i Odry - na mapie Polski wskazuje i nazywa kilkanaście rzek

II. 2.	Powodzie i ochrona przeciw-powodziowa	• wyjaśnia, czym jest powódź • podaje przykłady przyczyn występowania powodzi • wymienia kilka metod ochrony przeciwpowodziowej	• odróżnia powódź od wezbrania • na podstawie map, danych liczbowych i innych materiałów źródłowych podaje konsekwencje wystąpienia powodzi	• uzasadnia stosowanie kilku wybranych metod ochrony przeciwpowodziowej • wykazuje związek pomiędzy deforestacją a zagrożeniem powodziowym • określa wpływ sztucznych zbiorników wodnych na występowanie i skutki powodzi	• klasyfikuje i wyjaśnia przyczyny naturalne i antropogeniczne powstawania powodzi • analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej • określa wpływ zabudowy obszarów zalewowych na występowanie i skutki powodzi	• dokonuje oceny zagrożeń powodziowych występujących na wybranym obszarze • proponuje i uzasadnia dobór metod ochrony przeciwpowodziowej na wybranym obszarze
II. 3.	Morze Bałtyckie	• wskazuje Morze Bałtyckie na mapie • wymienia podstawowe cechy Morza Bałtyckiego • nazywa państwa leżące nad Bałtykiem	• podaje przykłady organizmów słodko i słonowodnych zamieszkujących Morze Bałtyckie • porównuje Morze Bałtyckie z innymi morzami	• wyjaśnia przyczyny niskiego zasolenia Morza Bałtyckiego • prezentuje przykłady wpływu działalności człowieka na Morze Bałtyckie	• opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie zasolenia Morza Bałtyckiego • wskazuje na mapie i nazywa: Cieśniny Duńskie, Kattegat, Bałtyk Właściwy • ocenia różne metody ochrony Morza Bałtyckiego i jego zasobów	• nazywa i wskazuje na mapie Głębię Landsort • wyjaśnia genezę niskich i wysokich wybrzeży Bałtyku • opisuje genezę Bałtyku, w tym epizody, kiedy Bałtyk był jeziorem
II. 4.	Gleby w Polsce	• wymienia czynniki glebotwórcze • podaje przykłady typów genetycznych gleb występujących w Polsce	• opisuje etapy powstawania gleby • wyjaśnia rolę wody i organizmów w powstawaniu gleby • wskazuje typy genetyczne gleb, które są najbardziej rozpowszechnione w Polsce	• wyjaśnia wpływ rodzaju skały macierzystej na typ gleby (czarnoziemy, gleby brunatne, gleby bielcowe, rędziny) • wykazuje związek pomiędzy stosunkami wodnymi a typem gleby (mady)	• wskazuje na mapie (wybrane) obszary występowania gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad • ocenia przydatność rolniczą różnych typów gleb	• rozpoznaje typ gleby na podstawie profilu glebowego (dotyczy gleb bielcowych, gleb brunatnych i płowych, rędzin, czarnoziemów i mad) • nazywa główne poziomy na profilu glebowym
II. 5.	Lasy w Polsce	• opisuje własnymi słowami różne funkcje lasu • podaje przykłady gospodarczego wykorzystania lasu • podaje przykłady społecznych i ekologicznych funkcji lasy	• na podstawie mapy podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku lesistości • na podstawie danych opisuje zmiany wskaźnika lesistości w Polsce	• rozróżnia rodzaje lasów w Polsce (na podstawie filmu, ilustracji lub w terenie) • wyjaśnia rolę lasu w zachowaniu bioróżnorodności i regulowaniu stosunków wodnych	• opisuje i wyjaśnia zróżnicowanie przestrzenne wskaźnika lesistości w Polsce • opisuje skład gatunkowy lasów w Polsce • podaje przyczyny degradacji lasów	• proponuje sposoby zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi • charakteryzuje zbiorowiska leśne (typy lasu), takie jak: grąd, bór, ols, łęg

II. 6.	Dziedzictwo przyrodnicze Polski i jego ochrona	- wymienia przykłady form ochrony przyrody stosowanych w Polsce - docenia wartość dziedzictwa przyrodniczego Polski	- wskazuje na mapie wybrane parki narodowe w Polsce - opisuje walory przyrodnicze wybranych parków narodowych	- wskazuje na mapie większość parków narodowych w Polsce - w oparciu o przykłady opisuje różnorodność parków narodowych w Polsce - podaje przykłady rezerwatów przyrody	- charakteryzuje i porównuje różne formy ochrony przyrody stosowane w Polsce - podaje przykłady obiektów przyrodniczych w Polsce, które są wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO	- wskazuje na mapie wszystkie parki narodowe w Polsce - klasyfikuje parki narodowe zgodnie z przyjętymi kryteriami
III. 1.	Podział administracyjny i sąsiedzi Polski	- wskazuje na mapie i nazywa województwo, w którym mieszka - nazywa i wskazuje na mapie kraje sąsiadujące z Polską	- wskazuje na mapie i nazywa kilka województw wraz z ich stolicami - wskazuje na mapie przebieg granic Polski z poszczególnymi sąsiadami	- wyjaśnia, na czym polega trójstopniowy podział administracyjny - wskazuje na mapie i nazywa większość województw wraz z ich stolicami	- podaje nazwy wszystkich województw i ich stolic oraz wskazuje je na mapie - porównuje zadania i kompetencje jednostek samorządu terytorialnego na różnych szczeblach	wyjaśnia przesłanki stojące za przyjętym w Polsce podziałem administracyjnym
III. 2.	Rozmieszczenie ludności w Polsce	- podaje przykłady czynników rozmieszczenia ludności w Polsce - wyjaśnia, czym jest gęstość zaludnienia - na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie ludności w Polsce	- rozróżnia czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozmieszczenia ludności w Polsce - wskazuje regiony o najwyższej i najniższej gęstości zaludnienia	- określa wpływ wysokości nad poziomem morza, układu sieci rzecznej, występowania surowców mineralnych, rozwoju miast i przemysłu na rozmieszczenie ludności w Polsce - podaje wartość średniej gęstości zaludnienia w Polsce	- szczegółowo wyjaśnia przestrzenne zróżnicowanie gęstości zaludnienia w Polsce - porównuje średnią gęstość zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich - na podstawie mapy porównuje rozmieszczenie ludności w Polsce i wybranym kraju europejskim	- ocenia znaczenie poszczególnych czynników rozmieszczenia ludności w różnych regionach Polski - porównuje trendy zmian gęstości zaludnienia w Polsce i innych krajach europejskich
III. 3.	Zmiany liczby ludności	- wyjaśnia znaczenie pojęć: przyrost naturalny, saldo migracji i przyrost rzeczywisty - podaje przykłady czynników wpływających na wielkość współczynnika urodzeń i zgonów	- określa przyczyny spadającej dzietności w Polsce i Europie - na podstawie mapy opisuje przestrzenne zróżnicowanie przyrostu naturalnego w Polsce	- porównuje zmiany liczby ludności w Polsce i Europie - oblicza przyrost naturalny Polski i wybranej jednostki administracyjnej	- wyjaśnia zależność pomiędzy starzeniem się ludności a wzrostem współczynnika zgonów - opisuje skutki starzenia się ludności Polski	- prognozuje przyszłe zmiany liczby ludności w Polsce, biorąc pod uwagę czynniki społeczne, demograficzne, gospodarcze i polityczne - opisuje zmiany salda migracji w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach

III. 4.	Struktura płci i wieku ludności	• odczytuje wartości z piramidy demograficznej • na podstawie danych opisuje zmiany współczynnika urodzeń i zgonów oraz przyrostu naturalnego w Polsce w ostatnich kilkudziesięciu latach	• opisuje kształt z piramidy demograficznej • na podstawie piramidy demograficznej opisuje strukturę ludności w Polsce	• interpretuje kształt piramidy demograficznej • wyjaśnia, czym są wyż i niż demograficzny • wyjaśnia różnice w strukturze demograficznej ludności Polski w różnych grupach wiekowych	• porównuje struktury wieku różnych państw na podstawie piramid demograficznych • podaje przyczyny występowania w Polsce kolejnych wyżów i niżów demograficznych	• identyfikuje związki pomiędzy przeszłymi trendami demograficznymi a kształtem piramidy demograficznej • ocenia wyzwania demograficzne stojące przed Polską i Europą, będące skutkiem starzenia się ludności
III. 5.	Przyczyny i skutki migracji zagranicznych	• wyjaśnia, czym jest migracja • podaje przyczyny migracji zagranicznych • odczytuje z mapy nazwy krajów zamieszkałych przez skupiska polskiej diaspory	• podaje przykłady migracji wewnętrznych i zagranicznych • odróżnia imigrację od emigracji	• podaje przykłady przyrodniczych, społecznych i ekonomicznych przyczyn migracji • na podstawie danych opisuje wielkość współczesnych migracji z i do Polski	• opisuje rozmieszczenie polskiej diaspory na świecie • podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków migracji w Polsce i Europie • podaje rzeczowe argumenty w dyskusji na temat skutków migracji	• ocenia pozytywne i negatywne skutki emigracji z Polski i powstania polskiej diaspory na świecie • przyjmuje różne punkty widzenia w ocenie skutków imigracji do Polski i emigracji z Polski
III. 6.	Kulturowe zróżnicowanie mieszkańców	• wymienia cechy struktury narodowościowej ludności w Polsce • podaje przykłady mniejszości narodowych mieszkających w Polsce • opisuje strukturę wyznaniową ludności Polski	• na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie struktury wyznaniowej w Europie • dokonuje krótkiej charakterystyki wybranych religii wyznawanych w Polsce i Europie	• wyjaśnia różnicę pomiędzy narodowością i obywatelstwem • opisuje zmiany w strukturze narodowościowej Polski po II wojnie światowej	• wyjaśnia przyczyny różnic pomiędzy strukturami narodowościowymi Polski i wybranych krajów europejskich • podaje przykłady mniejszości etnicznych mieszkających w Polsce	• prezentuje aktualnie zachodzące zmiany struktury narodowościowej i wyznaniowej ludności Polski • wyjaśnia różnicę pomiędzy mniejszością narodową i etniczną
IV. 1.	Struktura zatrudnienia ludności	• podaje nazwy trzech głównych sektorów gospodarki • na podstawie danych porównuje strukturę wykształcenia Polski i innych krajów	• układa sektory gospodarki Polski w porządku rosnącym pod względem wielkości zatrudnienia • wykazuje się świadomością związku występującego pomiędzy poziomem wykształcenia a możliwością znalezienia pracy	• omawia strukturę zatrudnienia ludności w poszczególnych sektorach gospodarki w Polsce • wyjaśnia przyczyny zmian struktury wykształcenia ludności w Polsce • wyjaśnia przyczyny zmian struktury zatrudnienia ludności w Polsce	• podaje wartości liczbowe opisujące strukturę zatrudnienia ludności w Polsce na podstawie własnej wiedzy porównuje strukturę zatrudnienia ludności Polski i innych krajów	• ocenia potencjał rozwojowy Polski przez pryzmat zmian w strukturze wykształcenia ludności • prognozuje przyszłe zmiany struktury wykształcenia i zatrudnienia ludności w Polsce i Europie

IV. 2.	Wpływ zmian politycznych i gospodarczych na strukturę zatrudnienia	• wyjaśnia, czym jest bezrobocie • na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie poziomu bezrobocia w Polsce • podaje wybrane przyczyny i skutki występowania bezrobocia	• na podstawie źródeł opisuje przemiany rynku pracy na przykładzie wybranych miast w Polsce • porównuje wielkość bezrobocia w Polsce i w innych krajach	• wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze zatrudnienia w wybranych miastach zachodzące po transformacji gospodarczej • określa warunki uznania danej osoby za bezrobotną	• samodzielnie wyszukuje informacje na temat aktualnych zmian poziomu bezrobocia • wyjaśnia przyczyny i skutki wzrostu znaczenia sektora usługowego w Polsce • na podstawie materiałów określa wpływ pandemii Covid 19 na rynek pracy w Polsce i Europie	• uwzględniając przemiany demograficzne zachodzące w Polsce, prognozuje przyszłe zmiany w poziomie bezrobocia • ocenia skuteczność działań podejmowanych w celu zmniejszenia bezrobocia
IV. 3.	Urbanizacja w Polsce i Europie	• wyjaśnia własnymi słowami, czym jest urbanizacja • na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie wskaźnika urbanizacji w Polsce • na podstawie wykresu porównuje liczbę mieszkańców największych miast w Polsce	• podaje przykładowe aspekty urbanizacji • na podstawie wykresu porównuje zmiany wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach • na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie miast w Polsce	• rozróżnia poszczególne aspekty urbanizacji: formalny, demograficzny, społeczny, przestrzenny, ekonomiczny	• wykazuje związki pomiędzy różnymi aspektami urbanizacji • rozróżnia aglomerację monocentryczną i konurbację • podaje nazwy województw o najwyższym i najniższym wskaźniku urbanizacji	• na podstawie własnej wiedzy porównuje zmiany i poziom wskaźnika urbanizacji w Polsce i w innych krajach • podaje warunki, jakie musi spełniać wieś w Polsce, aby wystąpić o nadanie statusu miasta
IV. 4.	Czynniki rozwoju miast w Polsce	• podaje przykłady cech miast decydujących o ich rozwoju • podaje przykłady funkcji pełnionych przez jednostki osadnicze	• przyporządkowuje główne czynniki rozwoju do największych miast w Polsce	• wyjaśnia wpływ niektórych funkcji miast w Polsce na ich rozwój	• na wybranych przykładach omawia czynniki rozwoju miast w Polsce • porównuje czynniki decydujące o rozwoju różnych miast	• na przykładach określa zmiany funkcji miast w Polsce • określa współczesne kierunki rozwoju miast w Polsce
IV. 5.	Zmiany w strefach podmiejskich – suburbanizacja	• podaje cechy środowiska geograficznego i opisuje warunki życia w centrum dużego miasta i w strefie podmiejskiej • wymienia kilka przyczyn przenoszenia się mieszkańców do strefy podmiejskiej	• na podstawie map, fotografii oraz danych liczbowych wskazuje zmiany zachodzące w wybranej strefie podmiejskiej • wymienia przykłady nowych kierunków działalności gospodarczej i zagospodarowania terenu w strefie podmiejskiej	• na podstawie materiałów opisuje i wyjaśnia kierunki migracji między peryferiami regionu, strefą podmiejską i miastem • wyjaśnia przyczyny przenoszenia niektórych działalności gospodarczych do strefy podmiejskiej	• identyfikuje i wyjaśnia zmiany w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu oraz stylu zabudowy na wybranych przykładach stref podmiejskich • opisuje i wyjaśnia zmiany demograficzne zachodzące w strefach podmiejskich • podaje własną definicję pojęcia suburbanizacja	• dokonuje krytycznej oceny zmian środowiska geograficznego w strefach podmiejskich dużych miast • prognozuje przyszłe kierunki rozwoju stref podmiejskich

IV. 6.	Wpływ migracji na strukturę demograficzną wsi	• wyjaśnia pojęcie migracji ze wsi do miast • podaje przykładowe przyczyny przenoszenia się mieszkańców wsi do miast • odczytuje dane z piramidy demograficznej • wyjaśnia pojęcie salda migracji w odniesieniu do wybranej wsi	• na podstawie mapy opisuje zróżnicowanie salda migracji w gminach lub powiatach w Polsce • na podstawie piramidy demograficznej charakteryzuje strukturę płci i wieku ludności wybranej wsi lub gminy wiejskiej	• podaje przykłady skutków społecznych i gospodarczych migracji ze wsi do miast • wyjaśnia przyczyny zwiększonego odsetka mężczyzn w strukturze ludności niektórych wsi	• udowadnia wpływ migracji na strukturę wieku i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na przykładach wybranych gmin • wyjaśnia wpływ restrukturyzacji PGR-ów na zmiany gospodarcze i demograficzne wybranych wsi	• porównuje przyczyny i skutki migracji ze wsi do miast oraz migracji z miast do stref podmiejskich • proponuje sposób zapobiegania negatywnym skutkom wyludniania się wsi
V. 1.	Czynniki rozwoju rolnictwa	• podaje przykłady przyrodniczych i pozaprzyrodniczych czynników rozwoju rolnictwa • na podstawie wykresu opisuje strukturę gleb w Polsce ze względu na ich przydatność dla rolnictwa • wskazuje elementy klimatu i ukształtowania powierzchni Polski sprzyjające rozwojowi rolnictwa	• na podstawie mapy opisuje rozmieszczenie obszarów o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa w Polsce • na podstawie danych lub wykresu porównuje wielkość gospodarstw rolnych w Polsce i w innych krajach • wymienia przykłady działań mających na celu poprawę wydajności rolnictwa w Polsce	• wyjaśnia wpływ wielkości gospodarstwa na możliwości zwiększenia wydajności produkcji rolnej • ocenia warunki przyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce	• ocenia warunki pozaprzyrodnicze dla rozwoju rolnictwa w Polsce • porównuje zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin w Polsce i w innych krajach • wyjaśnia wpływ wieku i wykształcenia rolników na proces unowocześniania produkcji rolnej w Polsce	• dokonuje całościowej oceny warunków dla rozwoju rolnictwa w poszczególnych regionach Polski • podaje nazwy regionów w Polsce o najbardziej sprzyjających warunkach dla rozwoju rolnictwa
V. 2.	Uprawa roślin i chów zwierząt w Polsce	• podaje przykłady roślin uprawianych w Polsce • podaje przykłady zwierząt, których chów prowadzi się w Polsce • podaje przykłady wpływu warunków przyrodniczych na kierunki produkcji rolnej	• na podstawie diagramu opisuje strukturę zasiewów w Polsce • podaje przykłady wykorzystania głównych produktów rolnych wytwarzanych w Polsce	• na podstawie map opisuje rozmieszczenie poszczególnych upraw, chowu bydła i trzody chlewnej w Polsce • rozpoznaje główne rośliny uprawiane w Polsce	• wykazuje związek między zróżnicowaniem warunków przyrodniczych rozwoju rolnictwa w różnych regionach Polski a specjalizacją poszczególnych regionów w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej	• na podstawie własnej wiedzy opisuje rozmieszczenie upraw i chowu zwierząt w Polsce • określa wymagania środowiskowe roślin uprawianych w Polsce

V. 3.	Warunki rozwoju gospodarki energetycznej	• podaje przykłady odnawialnych i nieodnawialnych surowców energetycznych wykorzystywanych w Polsce • wymienia wady i zalety węgla kamiennego i brunatnego jako surowców energetycznych	• na podstawie materiałów podaje przykłady związków warunków naturalnych z kierunkami rozwoju energetyki • dokonuje podziału czynników rozwoju energetyki na przyrodnicze i pozaprzyrodnicze	• na wybranych przykładach uzasadnia rozwój energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii w Polsce • wyjaśnia związek pomiędzy warunkami pozaprzyrodniczymi a kierunkami rozwoju energetyki	• określa warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające lub ograniczające produkcję energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych w województwie łódzkim i pomorskim • wyjaśnia, na czym polega transformacja energetyczna, którą przechodzi Polska i inne kraje europejskie	• samodzielnie wyszukuje informacje dotyczące warunków rozwoju energetyki w swoim regionie • dokonuje oceny warunków przyrodniczych i pozaprzyrodniczych rozwoju energetyki w swoim regionie
V. 4.	Przemiany przemysłu w Polsce	• wymienia przykłady produktów przemysłowych wytwarzanych w Polsce • wyjaśnia, czym jest przemysł na podstawie danych lub wykresu opisuje zmiany wielkości produkcji wybranych towarów w Polsce	• dokonuje podziału przemysłu na wydobywczy i przetwórczy • podaje przykłady zmian, jakie zaszły w polskim przemyśle w ostatnich 30 latach	• na podstawie materiałów dokonuje ogólnej charakterystyki sektora przemysłowego w Polsce przed rokiem 1989 oraz obecnie • określa udział przemysłu w wytwarzaniu PKB w Polsce	• wyjaśnia, na czym polega prywatyzacja i zmiana struktury przemysłu w Polsce • dyskutuje na temat skutków przemian przemysłu w Polsce, podając rzeczowe argumenty	• wyjaśnia związek pomiędzy poziomem rozwoju przemysłu a ogólnym poziomem rozwoju gospodarczego Polski • prognozuje przyszłe kierunki przemian przemysłu w Polsce
V. 5.	Przemysł zaawansowanych technologii	• wyjaśnia pojęcie przemysłu zaawansowanych technologii • podaje przykłady produktów przemysłu zaawansowanych technologii, które są wykorzystywane w codziennym życiu	• podaje wybrane cechy przemysłu zaawansowanych technologii • określa pozycję, jaką produkty przemysłu zaawansowanych technologii zajmują w Polskim eksporcie	• ocenia poziom innowacyjności polskiej gospodarki na tle innych krajów europejskich • na podstawie danych porównuje poziom robotyzacji produkcji przemysłowej w Polsce i w innych krajach	• wyjaśnia pojęcie klastra przemysłu wysokich technologii • na wybranych przykładach opisuje zmiany produkcji towarów zaawansowanych technologii w Polsce	• dokonuje pełnej charakterystyki przemysłu wysokich technologii • podaje przykłady dziedzin naukowych powiązanych z przemysłem zaawansowanych technologii
VI. 1.	Rola usług w gospodarce Polski	• podaje przykłady firm i zawodów należących do sektora usługowego • wyjaśnia rolę usług w swoim codziennym życiu	• podaje przykłady usług materialnych i niematerialnych • wyjaśnia wpływ usług na działanie przedsiębiorstw	• podaje przykłady wpływu usług na funkcjonowanie rolnictwa i przemysłu • ocenia własne szanse na podjęcie pracy w przyszłości w sektorze usługowym	• określa udział usług w wytwarzaniu PKB Polski • wyjaśnia wpływ dostępności usług na jakość życia mieszkańców	• podaje przykłady usług należących do czwartego sektora gospodarki • ocenia rolę usług należących do czwartego sektora gospodarki dla rozwoju gospodarczego Polski

VI. 2.	Transport i łączność	• podaje przykłady środków transportu i środków łączności • określa wpływ niektórych rodzajów transportu na życie ludzi	• określa wpływ transportu na życie ludzi • określa wpływ łączności na życie ludzi • na podstawie danych opisuje zmiany długości tras szybkiego ruchu w Polsce	• porównuje rodzaje towarów przewożonych za pomocą różnych środków transportu • wymienia zalety różnych środków transportu • na podstawie danych porównuje zmiany liczby pasażerów poszczególnych lotnisk w Polsce	• opisuje wpływ łączności na działanie przedsiębiorstw i całej gospodarki • porównuje zalety transportu samochodowego i kolejowego w przewozie osób i ładunków	• przedstawia zalety i wady transportu morskiego i przesyłowego w kontekście zmieniających się okoliczności politycznych w Europie Środkowej i Wschodniej
VI. 3.	Wpływ sieci transportowej na lokalizację przedsiębiorstw	• podaje przykłady przedsiębiorstw, których lokalizacja zależy od bliskości szlaków transportowych • na podstawie danych porównuje liczby pojazdów poruszających się po różnych klasach dróg w Polsce	• wyjaśnia, czym jest centrum logistyczne • na podstawie map określa zmiany w zagospodarowaniu obszarów położonych w pobliżu ważnych szlaków komunikacyjnych • wymienia przykłady produktów wytwarzanych w rafinerii ropy naftowej	• wyjaśnia korzyści wynikające z lokalizacji przedsiębiorstw w pobliżu szlaków transportowych • na wybranym przykładzie określa znaczenie portu morskiego dla rozwoju przedsiębiorstw, w tym zakładów przemysłowych	• identyfikuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych • wyjaśnia na przykładach związek pomiędzy transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych	• na podstawie dostępnych materiałów dokonuje oceny dowolnego obszaru w Polsce pod kątem warunków lokalizacji nowych inwestycji przemysłowych i usługowych ze względu na dostępność komunikacyjną
VI. 4.	Możliwości rozwoju polskiej gospodarki morskiej	• podaje przykłady działalności zaliczanej do gospodarki morskiej • wskazuje na mapie trzy największe porty morskie w Polsce	• podaje przyczyny rozwoju energetyki wiatrowej w polskiej wyłączonej strefie ekonomicznej na Morzu Bałtyckim	• wymienia zalety transportu kontenerowego • opisuje zmiany wielkości transportu kontenerowego w polskich portach	• określa czynniki wpływające na perspektywę rozwoju polskiego rybołówstwa i przemysłu stocznioowego • wyjaśnia czynniki rozwoju przetwórstwa rybnego w Polsce	• dokonuje oceny przyszłych kierunków rozwoju polskiej gospodarki morskiej • uzasadnia konieczność stosowania zasad zrównoważonego rozwoju w odniesieniu do zasobów Morza Bałtyckiego
VI. 5.	Walory turystyczne Polski	• podaje kilka przykładów przyrodniczych i kulturowych walorów turystycznych Polski • rozpoznaje na fotografiach wybrane walory (atrakcje) turystyczne Polski	• wyjaśnia, czym jest walor turystyczny • podaje przykłady walorów turystycznych Polski, które sprzyjają rozwojowi turystyki kwalifikowanej	• ocenia atrakcyjność walorów turystycznych Polski • korzysta z różnorodnych źródeł w celu pogłębienia wiedzy na temat wybranych walorów turystycznych	• proponuje trasę wycieczki tematycznej ukazującej określony typ walorów turystycznych w Polsce • prezentuje wybrane walory turystyczne Polski, zwracając uwagę na konieczność ich ochrony	• wymienia ponad dziesięć obiektów położonych w Polsce, które wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO • charakteryzuje wybrane obiekty umieszczone na liście UNESCO
VI. 6.	Turystyka nad	• podaje przykłady walorów	• wyjaśnia, dlaczego	• na podstawie mapy	• dokonuje wieloaspektowej	• odszukuje informacje

	Bałtykiem i w Małopolsce	turystycznych Pobrzeży Bałtyku i Małopolski • opisuje własne wrażenia z wycieczek turystycznych po Polsce • na podstawie diagramów opisuje zmiany liczby turystów nad Bałtykiem	wybrane walory przyrodnicze przyciągają turystów do Małopolski i na Pobrzeża na podstawie materiałów udowadnia, że Kraków jest turystyczną stolicą Polski	tematycznej opisuje zróżnicowanie liczby udzielonych noclegów w nadbałtyckich gminach • porównuje atrakcyjność turystyczną miejsc i obiektów w Małopolsce	analizy walorów turystycznych Małopolski i Pobrzeży Bałtyku • określa wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeży Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na tych obszarach	dotyczące walorów turystycznych oraz ruchu turystycznego wybranego regionu Polski • projektuje zarys strategii rozwoju turystyki w tym regionie
VII. 1.	Własny region – środowisko przyrodnicze	• wskazuje położenie swojego regionu geograficznego na mapie Polski • na podstawie mapy opisuje położenie oraz sąsiedztwo regionu, w którym mieszka	• charakteryzuje wybrane elementy środowiska przyrodniczego regionu na podstawie materiałów, w tym map tematycznych	• charakteryzuje środowisko przyrodnicze regionu oraz określa jego główne cechy • przedstawia w dowolnej formie przyrodnicze walory regionu	• wyjaśnia zasady wyznaczania regionów geograficznych • rozpoznaje skały występujące we własnym regionie	• wykazuje zależności między elementami środowiska geograficznego na podstawie obserwacji terenowych przeprowadzonych w wybranym miejscu własnego regionu
VII. 2.	Własny region – mieszkańcy i walory kulturowe	• odróżnia walory kulturowe od walorów przyrodniczych regionu • podaje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.)	• opisuje przykłady walorów kulturowych regionu (stroje, gwara, potrawy, tradycje itp.) • opisuje rozmieszczenie ludności w regionie • określa, gdzie w regionie znajdują się siedziby jego władz	• przedstawia w dowolnej formie kulturowe walory regionu • podaje liczbę mieszkańców regionu (województwa)	• wyjaśnia wybrane procesy demograficzne zachodząc w regionie w odniesieniu do procesów zachodzących w całym kraju (przyrost / ubytek naturalny, migracje, zmiana struktury społecznej)	• prezentuje główne cechy struktury demograficznej ludności i gospodarki regionu na podstawie samodzielnie wyszukanych danych statystycznych i map tematycznych
VII. 3.	Własny region – dominujące cechy gospodarki	• podaje przykłady produktów wytwarzanych w regionie • określa dominujące kierunki rozwoju gospodarczego regionu	• na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie upraw w regionie • na podstawie map tematycznych opisuje rozmieszczenie zakładów przemysłowych w regionie	• określa warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa, przemysłu i usług w regionie	• określa cechy i kierunki specjalizacji rolnictwa regionu • podaje przykłady zakładów przemysłowych i ich produktów, z których jest znany region	• na podstawie wyszukanych informacji prezentuje przemiany gospodarcze regionu • prognozuje przyszłe kierunki rozwoju regionu
VII. 4.	Wycieczka krajoznawcza po regionie	• podaje podstawowe zasady bezpieczeństwa obowiązujące w czasie przygotowania i przeprowadzania wycieczek krajoznawczych	• dobiera odpowiednią mapę do realizacji wycieczki krajoznawczej • w czasie wycieczki wykorzystuje mapę do orientacji w terenie	• dostosowuje długość i stopień trudności trasy do możliwości i oczekiwań uczestników wycieczki • prowadzi dokumentację przebiegu wycieczki krajoznawczej	• projektuje trasę wycieczki krajoznawczej po własnym regionie na podstawie wyszukanych źródeł informacji • po zakończeniu wycieczki porządkuje oraz prezentuje zebrane materiały	• pełni rolę przewodnika w czasie wycieczki krajoznawczej • na podstawie samodzielnie zebranych informacji przekazuje uczestnikom wycieczki wiadomości dotyczące odwiedzanych miejsc

VII. 5.	Współpraca zagraniczna regionu	• podaje przykładowe formy współpracy między regionami • na podstawie dostępnych materiałów wyjaśnia korzyści płynące ze współpracy międzyregionalnej	• podaje korzyści wynikające z zawiązywania związków gmin i powiatów • wyjaśnia, czym są euroregiony	• wyszukuje i prezentuje informacje dotyczące współpracy własnego regionu z innymi regionami, w tym z regionami zagranicznymi • uzasadnia przesłanki zawiązywania umów partnerskich z innymi regionami	• krytycznie ocenia efekty współpracy międzyregionalnej • przeprowadza prostą analizę zysków i zagrożeń wynikających z naśladowania rozwiązań przyjętych w regionach zagranicznych	• proponuje nowe pola i formy współpracy własnego regionu z regionami zagranicznymi
VII. 6.	Mała ojczyzna – moje miejsce na Ziemi	• określa obszar utożsamiany z własną małą ojczyzną jako symboliczną przestrzeń w wymiarze lokalnym • docenia własną rolę w kształtowaniu małej ojczyzny	• przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania, pracy, nauki, rozrywki	• rozpoznaje w terenie główne obiekty charakterystyczne i decydujące o atrakcyjności małej ojczyzny	• porównuje zasięg i wielkość swojej małej ojczyzny z małymi ojczyznami członków rodziny czy kolegów • wyjaśnia przyczyny różnego postrzegania najbliższego otoczenia przez różne osoby	• na podstawie własnych obserwacji terenowych projektuje działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego i kulturowego) oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności